

mélyített vonalszalaggal, vonalazott háromszögekkel, zezzug szalagokkal díszített füles korsót (egyikük díszítése mészbetétes) és egy kihajló peremű, ívelt vállú, éles törésvonal alatt gömbszelet alsó részű fazekat. Ennek mély ágyazatú mészbetétes díszítése a perem alatt zezzug vonal, hasvonal fölött széles, vízszintesen osztott szalag, melyet mészbetétből kiemelkedő X-alakú díszek tagolnak, széles fülét mészbetétes vonalak, zezzug vonalak borítják. Az objektumot a makói kultúrához sorolhatjuk.

A gödrök többsége *szarmata*, leletanyaguk kevésbé jellegzetes kézzel formált durva és finoman iszapolt, korongolt szürke edénytöredék. A provinciális import festett kerámiatöredékek alapján a *szarmata* települészet Kr. u. 2–3. századi.

Az *Árpád-kori* telepobjektumok közül említésre érdemes a 6. házrészlet, az 5. szabadtéri kemence, melynek fenéktapasztása alá fazéktöredékeket terítettek. A 43. objektum kerek kút, erősen agyagos betöltődésben néhány *Árpád-kori* fazéktöredékkal, a mellette levő 44. kútból bográcsötredék is előkerült. Leletanyagát tekintve gazdag csak a 1. gödör volt, sok fazék- és bográcsötredékkal, malomkötöredékekkel.

A lelőhely útnyomvonalba eső területének feltárása befejeződött. A leletanyag a restaurálást és leltározást követően a ceglédi Kossuth Múzeumba került.

KALÁCSKA RÓBERT

107. Cegléd, Hartványi-dűlő (Pest megye) Sza

A 4. számú főút Abonyt elkerülő nyomvonalának 2003. évi kutatása során próbafeltárást végeztünk a 4/6 sz. lelőhelyen. A főút 77+450–630 km-szelvényében és a bal oldali párhuzamos földúton június 18–20. között próbafeltárást végeztünk a lelőhely érintettségének tisztázására. A szakmai egyeztetés szerint a 77+470–630 km főúti rész és a 77+450–470 km baloldali földút megelőző ásatási terület. A földút északi ívében, rábontással további objektumok kerültek elő egymás közelében, itt tehát megelőző ásatás volt szükséges.

Szeptember 17. és november 5. között 5663 m² ásatási területen 113 telepobjektumot és objektumrészletet tártunk fel. Magas, kb. 40% a lelet nélküli objektumok aránya, 5 objektum újkori.

A feltárt telepobjektumok nagy többsége gödör. 83 kerek, változó méretű és kialakítású gödör a tárológödrök megszokott formáit mutatja. Egyedül az 59. objektum (sekély, vízszintes fenekű gödör 4, változó mélységű cölöplyukkal) kialakítása emlékeztet a házakra. Az ásatási terület Ny-i, agyag altalajú részén található 9, szabálytalan kialakítású agyagkitermelő gödör közül csak a legnagyobb, a 10. sz. tartalmazott leletet: szürke, korongolt *szarmata* oldaltöredéket. További két nagyobb gödörészletet bontottunk ki a déli feltárásznál, a lelőhelyet délen határoló érmeder szélén, melyek víznyerő gödrök lehettek. A keleti, homokos altalajú lelő-

helyrészen a nagyméretű, szabálytalan kialakítású 77. objektum valószínűleg homokbánya volt.

A 17 árok részben a lelőhelyet D-en és DK-en határoló egykori érmederrel közel párhuzamosan halad, néhány árok az érmederbe torkollik.

Az objektumok leletanyaga főleg kézzel formált, részben korongolt, kevésbé jellegzetes szarmata kerámia és állatcsont. Négy gödörből malomkötöredékek is előkerültek. A 64. és a 78. gödörből egy-egy oldaltöredékből csiszolt, vájatokkal ellátott játékkorong került elő. A római importot Drag. 37-es terra sigillata peremtöredék, dörzstáltöredék képviseli, továbbá az 54. gödörben talált Dressel 6/B típusú amfora felső harmada, nyakrészén bekarcolt, hiányzó töredék miatt csonka A(...)OYC felirattal. A 79. gödörben csiszolt, nyéllyukas kőbaltatöredék is volt. A *szarmata* települészet kora a római import alapján a Kr. u. 2–3. századra tehető.

A leletanyag a restaurálást és leltározást követően a ceglédi Kossuth Múzeumba került.

DINNYÉS ISTVÁN – KALÁCSKA RÓBERT

108. Cegléd, Hartványi-, Váróczi-dűlő (Pest megye) Sza, H, Á

A 4. számú főút Abonyt elkerülő nyomvonalának 2003. évi kutatása során megelőző feltárást végeztünk a 4/7 sz. lelőhelyen. Az egykori erekkel határolt, jelentős kiterjedésű lelőhelyet a 4. sz. főút Abonyt elkerülő nyomvonala két, nem összefüggő területen érinti. A lelőhely északi részén halad át a főút 77+650–78+010 km-szelvénye, a lelőhely nyugati részén pedig a 77+570 km-nél levő útkorrekció 0+030–125 km-szelvénye, összesen 13587 m² ásatási területen. A megelőző ásatást július 10-én kezdtük, november 9-én fejeztük be.

A lelőhely Ny-i részén 128 telepobjektumot és egy honfoglalás kori sírt tártunk fel.

A 2–3. századi *szarmata* településhez tartozik a telepobjektumok döntő többsége. Kiemelendő az 53. ház, ÉNy-i rövid oldalába vájt kemencével, tetőszerkezet cölöplyukai nélkül. Hosszoldalával korábbi kemencét vágta át, É-i sarkába utóbb kemencét vájtak. Bőséges leletanyagában sok a korongolt, részben korai jellegű hombártöredék, besimított hullám- és zezzug vonallal, sávokkal díszítve, a kézzel formált fazéktöredékek egy része bekarcolt hullámvonallal, ujjbenyomás-sorral díszített. Római import a piros és narancsszínű festett töredékek, bepecsételt díszű táltöredék, fehérés angóbos észak-itáliai amfora több töredéke. A 100. ház szintén négyszögletes, közepén két cölöplyuk sáttortetős szerkezetre utal. Ebben a házban gödör, tüzelőberendezés nem volt, leletei között provinciális festett edénytöredék, amfora-töredék fordult elő.

A három szabadtéri kemence gödör oldalába vájt, kerek, tapasztott sütőfelületű. A hozzájuk tartozó kerek, aláhajló oldalú gödrök eredetileg vermek lehettek. A 23. szabadtéri kemence fenéktapasztása alá szürke

korongolt edénytöredékeket terítettek, gödrében malomkő is volt.

A változatos méretű, többnyire kerek gödrök többsége méhkas alakú és trapéz metszetű verem, változatos betöltéssel. Kiemelendő a 98. gödör, déli oldalán lejtős lejárattal. A 67. méhkas alakú gödörben szabálytalan helyzetű váz került elő a betöltés alsó rétegei fölött. A 21. gödörből előkerült piros festett, finom fogaskarcolt díszű provinciális vázatöredék az 1–2. század fordulójára, 2. század elejére keltezhető, a gödörben egy deformált bronz térdfibula is volt.

A településrészt északon, az érparti lejtő felső részén két széles, mély, tagolt kialakítású árok határolja. Az árkok egy része átvág szarmata gödröket. Az érrel párhuzamos árkoktól északra egy hosszúkás, ovális, meredek falú gödör került elő, mely kút lehetett, bontása során megjelent a talajvíz.

A szarmata település leletanyagára a jól iszapolt, szürke, ritkábban barna és pirosas színű, korongolt és a durva, szabad kézzel formált kerámia jelentős mennyisége a jellemző. Leletanyaga, a római importtárgyak (terra sigillata, több objektumból festett tál és korsótöredékek, amfora töredékek) alapján a szarmata településrész a 2. század közepén már fennállt, biztosan késő szarmata objektum itt nem került elő.

A 18. objektum ÉNy-i tájolású, padmalyos sír. Hat rozettás ruhaveret, fülesgomb, üveggyöngy alapján *honfoglalás kori*, magányos női temetkezés.

A lelőhelyrészen néhány *Árpád-kori* telepobjektum is előkerült. A teljesen feltárt 29. ház K–Ny-i tájolású, rövid oldalainál egy-egy cölöplyuk, ÉK-i sarkában vájt kemence, melynek fenéktapasztását egyszer megújították. Betöltésében fazéktöredékek és szarmata cserepek is voltak. A 10. nem teljesen feltárható ház vájt kemencéjének fenéktapasztása alatt égett állatcsontreteget találtunk, leletei között mázas orsógomb is előfordult. Az 1. szögletes házrészletben jobb oldalára fektetett kutya-váz került elő.

Az 5. gödör és talán néhány árok tartozik még az *Árpád-korba*.

A főúti lelőhelyrész 10 223 m² ásatási területén 213 telepobjektumot találtunk: 11 házat és házrészletet, 3 szabadtéri kemencét, 165 gödröt, 34 árkot.

A lelet nélküli gödröket és árkokat figyelmen kívül hagyva a telepobjektumok között biztosan őskori objektum nincs, a keltezhető objektumok döntő többsége a szarmata–késő szarmata, néhány objektum pedig az *Árpád-kori* településhez tartozik.

A szarmata település házai részben közel négyzetes alaprajzúak, központi oszlopgödörrel, tüzelőberendezés nélkül. Téglalap alaprajzú, előbbiekénél kisebb a 275., szintén középponti cölöplyukkal és két további sekélyebb cölöplyukkal. Az ÉK–DNy tengelyű, téglalapos 312. sz. késő szarmata házban agyagfalú, épített kemence volt a keleti sarokban. Eredetileg ház lehetett a 283. sz. komplexum, ÉK-i részén nagyobb, 40 cm magasan fennmaradt boltozatú, vájt kemence, kemény padlóját

kisebb-nagyobb gödrök törték át. DK-i részén nagyobb sekély gödröt találtunk, melyből részben átégett falú kürtő vezet a 293. gödörbe (füstölő).

A 180. sz. szabadtéri kemencét nagy, kerek gödör oldalába vájták bele. Sütőfelülete egyszer megújított, mindkét fenéktapasztás alatt korongolt késő szarmata edénytöredékek rétegét bontottuk ki. Szabálytalan körte alakú gödör ÉK-i oldalában alakították ki a 228. sz. kemencét, melynek 36 cm magasan megmaradt boltozata részben fekete humuszban van. Sütőfelületét korongolt edénytöredékek rétegére tapasztották.

A nagyszámú gödör változatos méretű és kialakítású, többségük szokványos tárolóverem, változatos betöltéssel, szarmata kerámiával, állatcsontokkal. A 311. objektum sekély gödröcske lehetett, körvonalát a fekete humuszrétegben nem tudtuk megfigyelni. Kizárólag szarvasagancs-töredékek voltak benne. A 267. gödörből trapéz alakú, csiszolt kőbalta került elő.

Az árkok közül a lelőhely Ny-i szélén levő, széles, tagolt kialakítású 131., 132., 134. árkok – a 118. és 128. árkokhoz hasonlóan – az érmederrel párhuzamosak, betöltésükben néhány szarmata és késő szarmata edénytöredék volt. Az árkok többsége ÉNy és ÉK felé, a lelőhelyet É-on határoló érmeder felé halad.

Az objektumokban a változatos és viszonylag gazdag kerámia mellett jelentős mennyiségű az állatcsont, sok töredék és 5 ép malomkő, csontkorcsolyák, orsógombok és orsókarikák. Viszonylag kevés a fémtárgy, vas vonókés (?), vasmécses, pánntöredékek, szögek említethetők. Vas feldolgozására salakok utalnak. Leletanyaga alapján a szarmata település a 2–3. században már fennállt, valamikor a késő szarmata periódusban szűnt meg.

A vártnál kevesebb, biztosan *Árpád-kori* telepobjektum (2 házrészlet, 2 gödör, 1 árok) közül a házrészletek említhetők. Az ÉNy–DK-i tengelyű 203. ház É-i részét bonthattuk ki, Ny-i sarkában nagy kerek kemencével. A kemence és a házpadló alatt késő szarmata gödrök voltak. Szintén a feltárási terület D-i szélénél levő 292. háznak kb. fele volt feltárható: ÉNy–DK tengelyű, ÉNy-i falának közepénél cölöplyuk, a K-i sarokban levő, vájt (?) kemencéjének csak kis részletét figyelhettük meg. Betöltésében fazék- és bográcstöredékeket találtunk. A 199. és 279. gödrök *Árpád-koriak*. A szarmata objektumokat átvágó, ÉNy-on nyitott 215. körárok meredek oldalú, ívelt fenekű. Humuszos betöltésében néhány késő szarmata és *Árpád-kori* edénytöredék került elő, az árkokkal övezett területen objektumot nem találtunk.

A leletanyag a ceglédi Kossuth Múzeumba került.

KOCZTUR ÉVA – PETŐ MÁRIA

109. Cegléd, Váróczi-dűlő (Pest megye) B, Sza, Á

A 4. számú főút Abonyt elkerülő nyomvonalának 2003. évi kutatása során megelőző feltárást végeztünk a 4/3 sz. lelőhelyen. A lelőhely egy kanyarodó ér belső oldalán fekszik. A 78+110 és 78+450 km-szelvényben próba-